

УДК 657.6:004

JEL M42, M48, O33

DOI: 10.32782/2786-8273/2025-11-13

Саямон-Міхєєва К.Д.

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри обліку та аудиту,

Державний податковий університет

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8001-0468>**Kateryna Saliamon-Mikhieieva**

State Tax University

Краєвський В.М.

доктор економічних наук, професор,

декан факультету податкової справи, обліку та аудиту,

Державний податковий університет

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3513-3666>**Volodymyr Kraievskyi**

State Tax University

КОНТРОЛЬ ЯКОСТІ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ У КОНТЕКСТІ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ БІЗНЕСУ

QUALITY CONTROL OF AUDIT SERVICES IN THE CONTEXT OF BUSINESS DIGITAL TRANSFORMATION

Анотація. У статті розглянуто сучасні підходи до контролю якості аудиторських послуг у контексті цифрової трансформації бізнесу. Розкрито проблеми, що виникають через автоматизацію фінансових процесів, використання великих даних, штучного інтелекту, блокчейн-технологій та хмарних платформ, і підкреслено необхідність адаптації традиційних методів контролю якості та розвитку цифрових компетенцій аудиторів. Метою дослідження є оцінка впливу цифровізації на аудиторські процеси та формування рекомендацій щодо впровадження систем управління якістю в українських аудиторських компаніях. Для досягнення мети застосовано системний аналіз наукових джерел та нормативних документів, порівняльний метод для оцінки міжнародних і національних практик, логічний та критичний аналіз для формулювання пропозицій, а також емпіричні методи дослідження впливу цифрових технологій на якість аудиту. Досліджено міжнародні стандарти управління якістю ISQM 1, ISQM 2 та переглянутий ISA 220, що впроваджують ризик-орієнтований підхід і безперервний моніторинг аудиторських процедур. Вивчено роль цифрових інструментів – аналітики великих даних, RPA, AI/ML, process mining, блокчейн та хмарних платформ – у підвищенні ефективності, прозорості та достовірності аудиту, а також проаналізовано досвід провідних міжнародних і українських аудиторських компаній. Результати дослідження підтверджують необхідність інтеграції цифрових технологій у систему контролю якості аудиту та розвитку професійних компетенцій аудиторів. Запропоновано створення дорожньої карти впровадження систем управління якістю, формування показників якості (Audit Quality Indicators), розроблення процедур усунення корінних причин відхилень та адаптацію міжнародних стандартів до українських умов. Реалізація цих пропозицій сприятиме підвищенню ефективності аудиту, зміцненню довіри до фінансової звітності та формуванню стійкої системи контролю якості в цифрову епоху.

Ключові слова: аудит, контроль якості, цифрова трансформація, цифрові технології, штучний інтелект, блокчейн, управління якістю, великі дані.

Abstract. Introduction. The article examines modern approaches to audit quality control in the context of business digital transformation. It explores the challenges caused by the automation of financial processes, the use of big data analytics, artificial intelligence, blockchain technologies, and cloud platforms. Particular attention is paid to the need to adapt traditional quality control methods and enhance auditors' digital competencies to ensure reliability, transparency, and efficiency in audit procedures. The purpose of the study is to assess the impact of digitalization on audit processes and to develop recommendations for the implementation of effective quality management systems in Ukrainian audit firms. **Methods.** To achieve this goal, the study applies a systematic analysis of scientific sources and regulatory frameworks, a comparative method for evaluating international and national practices, as well as logical, critical, and empirical methods to determine the influence of digital technologies on audit quality. **Results.** The research focuses on international quality management standards ISQM 1, ISQM 2, and the revised ISA 220, which introduce a risk-based approach and emphasize continuous monitoring and improvement of audit procedures. It also analyzes the role of digital instruments – big data analytics, robotic process automation (RPA), artificial intelligence and machine learning (AI/ML), process mining, blockchain, and cloud solutions – in enhancing audit efficiency, transparency, and assurance reliability. The results confirm the necessity of integrating digital technologies into the audit quality control system and strengthening professional competencies of auditors. The article proposes developing a roadmap for implementing quality management systems, defining audit quality indicators (AQIs), and establishing procedures for identifying and addressing root causes of deviations. **Conclusion.** The practical implementation of these measures will improve audit effectiveness, increase trust in financial reporting, and contribute to the formation of a sustainable audit quality system in the digital era.

Keywords: audit, quality control, digital transformation, digital technologies, artificial intelligence, blockchain, quality management, big data.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку економіки характеризується динамічними процесами цифрової трансформації, які суттєво впливають на функціонування бізнес-середовища. Впровадження інноваційних технологій, автоматизація фінансово-облікових процесів, поширення хмарних сервісів та використання аналітики великих даних докорінно змінюють підходи до управління підприємствами. Водночас ці процеси формують нові виклики для системи аудиту, насамперед у частині забезпечення належного рівня контролю якості аудиторських послуг.

Якість аудиту виступає ключовою передумовою формування довіри з боку інвесторів, акціонерів, державних органів і суспільства загалом, оскільки саме вона визначає достовірність, об'єктивність і прозорість фінансової інформації. У контексті цифровізації виникає необхідність переосмислення традиційних методів контролю якості та впровадження інноваційних підходів, які б відповідали новим технологічним можливостям і ризикам цифрового середовища [10].

Сучасні практики аудиту дедалі частіше базуються на використанні цифрових інструментів, зокрема безперервного аудиту, інтегрованих аналітичних платформ та автоматизованих систем моніторингу. Такі рішення дозволяють здійснювати контроль і аналіз фінансових потоків у режимі реального часу, підвищуючи рівень прозорості, достовірності та ефективності аудиторських процедур. Результати сучасних емпіричних досліджень підтверджують позитивний вплив цифровізації на підвищення якості аудиту, проте водночас вказують на необхідність формування нових професійних компетенцій аудиторів і адаптації систем управління якістю до цифрових умов.

Таким чином, дослідження сучасних підходів до контролю якості аудиторських послуг у контексті цифрової трансформації бізнесу є надзвичайно актуальним, адже воно поєднує технологічні, організаційні та професійні аспекти розвитку аудиту, спрямовані на забезпечення високого рівня довіри до фінансової звітності та підвищення конкурентоспроможності українських аудиторських компаній у глобальному середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз сучасних наукових досліджень свідчить, що проблематика контролю якості аудиторських послуг активно розглядається як зарубіжними, так і вітчизняними вченими. Так, у працях M. Knechel, W. Messier, S. Glover, D. Prawitt досліджується вплив систем управління якістю та професійних стандартів на забезпечення надійності аудиту, а також роль аналітики даних у підвищенні ефективності процедур. C. Humphrey, D. Nau та P. Pong акцентують увагу на трансформації аудиторських процесів під впливом цифрових технологій та нових регуляторних вимог. У сфері застосування штучного інтелекту та аналітичних інструментів значний внесок зробили M. Alles, A. Gray та R. Vasarhelyi, які досліджують можливості інтеграції автоматизованих систем у процеси контролю якості.

Серед українських науковців проблема контролю якості аудиторських послуг також є предметом активних досліджень. Зокрема, у працях С. Голова, О. Петрик, В. Рудницький, Л. Нападовська, О. Редько висвітлюються питання регулювання аудиторської діяльності, вплив міжнародних стандартів на систему контролю якості, а також виклики цифровізації для аудиторських

практик. Н. Малюга, Т. Каменська та В. Кулик приділяють увагу питанням методології аудиту в умовах цифрової трансформації та впровадженню інноваційних технологій у процес перевірки. Узагальнення результатів цих досліджень дає підстави стверджувати, що наукова думка концентрується на поєднанні традиційних підходів до забезпечення якості з новими цифровими інструментами, однак залишається потреба у виробленні чітких критеріїв оцінки ефективності новітніх технологій у практиці аудиту.

Метою статті є аналіз теоретичних засад контролю якості аудиту та визначення ключових елементів системи управління якістю в умовах цифрової трансформації бізнесу. Особлива увага приділяється впливу сучасних цифрових технологій на трансформацію аудиторської діяльності, зокрема використанню аналітики даних, роботизованої автоматизації процесів, штучного інтелекту, технології process mining та хмарних платформ.

У роботі систематизовано міжнародні стандарти та управлінські практики забезпечення якості (quality management), узагальнено зарубіжний досвід і запропоновано підходи до його адаптації в українських умовах. Важливим напрямом дослідження є формування системи показників для оцінювання якості аудиту (Audit Quality Indicators), розроблення процедур усунення корінних причин виявлених відхилень та створення дорожньої карти впровадження систем управління якістю для аудиторських фірм різного масштабу.

Практична цінність дослідження полягає у наданні прикладних рішень щодо організації ефективного моніторингу, цифровізації контрольних процедур і масштабування сучасних підходів у практиці українських аудиторських компаній.

Опис використаних методів дослідження та інформаційних джерел. У дослідженні застосовано комплекс методів, що поєднують системний аналіз наукових джерел і нормативних документів, порівняльний метод для оцінки міжнародних і національних практик, логічний та критичний аналіз для формулювання пропозицій, а також емпіричні та аналітичні підходи для вивчення впливу цифрових технологій на якість аудиту. Такий підхід дозволив оцінити сучасні стандарти управління якістю, ідентифікувати основні проблеми цифрової трансформації аудиторської діяльності та запропонувати шляхи удосконалення системи контролю якості в українських аудиторських компаніях.

Виклад основного матеріалу дослідження. Контроль якості аудиторських послуг є фундаментальною складовою системи регулювання аудиту, оскільки саме він забезпечує відповідність аудиторських перевірок професійним стандартам, етичним вимогам і очікуванням користувачів фінансової інформації. Якість аудиту визначається не лише технічною правильністю виконаних процедур, а й такими чинниками, як незалежність, професійне судження, компетентність аудитора, ефективна організація та планування перевірки, а також прозорість і корисність отриманих результатів для користувачів фінансової звітності.

Система контролю якості охоплює як внутрішній рівень, що передбачає функціонування політик і процедур у межах окремої аудиторської фірми, так і зовнішній рівень, який включає перевірки з боку регу-

ляторних органів і професійних об'єднань. У сучасних умовах контроль якості трансформується у безперервну систему управління ризиками, що дозволяє своєчасно ідентифікувати та усувати фактори, які можуть вплинути на результати аудиту.

Важливим етапом розвитку теоретичних засад контролю якості стало ухвалення нових Міжнародних стандартів управління якістю (International Standards on Quality Management, ISQM), які набули чинності з 2022 року. Їх запровадження ознаменувало перехід до ризикорієнтованого підходу, що підкреслює значення лідерства, культури якості, належного управління процесами та системного моніторингу. Зокрема, ISQM 1 регламентує створення та функціонування систем управління якістю в аудиторських компаніях, визначаючи вимоги до політик, процедур і контролю за їх виконанням. ISQM 2 встановлює правила проведення оглядів якості виконаних завдань і процедури залучення незалежних рецензентів для забезпечення об'єктивності результатів аудиту. Натомість ISA 220 (переглянутий) деталізує вимоги до управління якістю безпосередньо на рівні конкретного аудиторського завдання, акцентуючи увагу на професійній компетентності, незалежності та відповідальності аудитора за якість своєї роботи [1, 2].

Сучасне регулювання аудиторської діяльності спрямоване не лише на формальну перевірку відповідності дій аудитора встановленим нормам, а й на побудову гнучкої, ефективної системи управління ризиками, що підвищує стійкість аудиторської практики до нових викликів. Теоретичні основи контролю якості аудиту базуються на інтеграції нормативно-правових вимог, міжнародних стандартів і професійно-етичних принципів, що визначають незалежність, об'єктивність і високу компетентність аудитора як ключові чинники надійності результатів перевірки.

Водночас цифрова трансформація бізнес-середовища зумовлює необхідність адаптації існуючих систем управління якістю до нових технологічних реалій. Вона відкриває додаткові можливості для автоматизації контролю, підвищення ефективності процесів перевірки та зміцнення довіри до результатів аудиту, але водночас створює нові ризики, які потребують належного управління та постійного оновлення методологічних підходів.

Сучасний бізнес дедалі активніше інтегрує цифрові технології, що суттєво трансформує й сферу аудиту. Автоматизація облікових систем, використання великих даних, штучного інтелекту та блокчейн-технологій формують нове цифрове середовище, у якому аудитори мають адаптувати свої методи перевірки фінансової звітності та підходи до контролю її якості [8].

Одним із ключових напрямів цифрової трансформації аудиту є застосування технологій Big Data, що забезпечують можливість обробляти великі масиви інформації та аналізувати практично всі дані підприємства, а не лише вибіркові, як це було традиційно. Такий підхід підвищує точність аналітичних висновків, зменшує ймовірність помилок і дозволяє глибше виявляти причинно-наслідкові зв'язки у фінансових потоках.

Важливу роль відіграє також штучний інтелект (Artificial Intelligence, AI), зокрема алгоритми машинного навчання, здатні автоматично ідентифікувати аномалії, відхилення у фінансових показниках та нетипові

операції. Це сприяє підвищенню ефективності процесів контролю, своєчасному виявленню шахрайських дій і зниженню ризику людського фактора під час перевірки.

Не менш значущою інновацією є технологія блокчейн, яка забезпечує розподілений, захищений і незмінний реєстр даних. Її застосування створює принципово нові підходи до перевірки фінансових транзакцій, оскільки кожна операція фіксується у системі, що унеможливорює її несанкціоноване коригування або видалення. Завдяки цьому аудитори отримують доступ до достовірних і перевірених джерел інформації в режимі реального часу.

Окрему увагу слід приділити автоматизації аудиторських процедур, яка передбачає використання спеціалізованого програмного забезпечення для виконання рутинних завдань, обробки даних і формування звітів. Такий підхід дозволяє значно скоротити час проведення перевірок і зосередитися на аналітичних аспектах діяльності клієнта, підвищуючи загальну ефективність аудиту.

Водночас цифровізація аудиторської діяльності супроводжується появою нових ризиків і викликів для системи контролю якості, передусім зростанням кіберзагроз і ризику несанкціонованого доступу до конфіденційної інформації. Додаткову складність становить залежність від програмного забезпечення та можливість технічних збоїв, які можуть вплинути на достовірність результатів перевірки. Виникають також проблеми, пов'язані з перевіркою алгоритмів штучного інтелекту, достовірність і неупередженість яких не завжди можна повністю підтвердити. Крім того, сучасні умови вимагають від аудиторів високого рівня цифрової грамотності, технічної компетентності та здатності працювати з інноваційними інструментами аналізу даних.

Таким чином, цифрові технології відкривають перед аудитом нові можливості для підвищення якості, оперативності та об'єктивності перевірок, проте водночас висувають додаткові вимоги до професійної підготовки аудиторів і до систем управління якістю.

Цифровізація поступово трансформує традиційні функції аудитора. Якщо раніше він виконував переважно роль «перевірального» відповідності фінансових показників, то нині основний акцент зміщується на аналітичну та консультативну функцію. Аудитор стає партнером бізнесу, який не лише виявляє порушення, а й допомагає організаціям розуміти ризики, оптимізувати процеси та приймати обґрунтовані управлінські рішення. Цифрова трансформація є подвійним чинником: з одного боку, вона надає нові інструменти для підвищення ефективності аудиту, з іншого – формує додаткові виклики для забезпечення контролю якості аудиторських послуг.

У світовій практиці дедалі більшого поширення набувають спеціалізовані програмні платформи, призначені для моніторингу виконання аудиторських завдань у режимі реального часу та оцінки відповідності їх вимогам міжнародних стандартів. Інтегровані аналітичні системи на базі алгоритмів штучного інтелекту використовуються для глибокої оцінки ризиків і виявлення нетипових або потенційно шахрайських операцій. Значного поширення набувають також хмарні сервіси, які забезпечують централізований доступ до

аудиторської документації, підвищують прозорість процедур і спрощують комунікацію між учасниками процесу. Додатковим елементом цифрової трансформації є впровадження технологій блокчейн, що дають змогу гарантувати незмінність і достовірність фінансових даних, створюючи надійну базу для формування обґрунтованих висновків аудитора.

Міжнародна практика демонструє успішні приклади використання таких технологічних рішень. Зокрема, компанія KPMG розробила інтегровану платформу Sлага, яка поєднує інструменти аналітики, автоматизації та управління проектами аудиту, забезпечуючи підвищення якості процесів контролю. Компанія Deloitte активно застосовує систему Omnia DNAV, що дозволяє ефективно обробляти великі масиви даних за допомогою спеціалізованих аналітичних алгоритмів. Інші провідні аудиторські компанії, такі як PwC та EY, також використовують цифрові рішення для моніторингу якості, удосконалення процедур перевірки та підвищення рівня довіри клієнтів до результатів аудиту. Ці приклади підтверджують, що цифрові інновації стають невід'ємною складовою сучасної системи контролю якості та ключовим чинником підвищення ефективності аудиторської діяльності на глобальному рівні.

Водночас сучасні підходи до контролю якості не обмежуються впровадженням програмних продуктів. Вони передбачають глибоку трансформацію внутрішніх політик, методологій і корпоративної культури аудиторських компаній. У центрі цих змін перебуває формування нових компетенцій персоналу, який повинен не лише володіти цифровими інструментами, а й мати знання у сфері кібербезпеки, управління ризиками та аналітичного мислення. Ризик-орієнтований підхід дедалі активніше інтегрується в систему контролю якості, спрямовуючи увагу аудиторів на найбільш критичні аспекти фінансової звітності. Важливою складовою сучасного підходу є розвиток механізмів безперервного навчання, що забезпечують адаптацію фахівців до динамічних змін технологічного.

Висновки. Цифрова трансформація бізнесу суттєво змінює умови здійснення аудиторської діяльності та формує нові вимоги до системи контролю якості аудиторських послуг. Використання технологій, таких

як великі дані, штучний інтелект, блокчейн та автоматизовані платформи, відкриває значні можливості для підвищення ефективності, оперативності та надійності аудиту. Водночас ці зміни супроводжуються новими ризиками, серед яких кіберзагрози, технологічна залежність, ризики пов'язані з автоматизованими алгоритмами, а також потреба у нових компетенціях аудиторів.

Міжнародні стандарти управління якістю (ISQM 1, ISQM 2) задають новий вектор розвитку аудиторської практики, орієнтуючи її на ризик-орієнтований підхід та інтеграцію цифрових рішень у щоденну роботу. Досвід провідних світових компаній підтверджує, що впровадження інноваційних технологій і сучасних методів моніторингу є ключем до забезпечення високої якості аудиторських послуг.

Для українських аудиторських компаній актуальними завданнями стають адаптація міжнародних стандартів, інвестиції у цифрову інфраструктуру, розвиток компетенцій персоналу, впровадження систем управління якістю, а також активна співпраця з міжнародними партнерами. Реалізація цих заходів сприятиме підвищенню довіри до аудиторської професії, інтеграції у глобальний фінансовий простір та забезпеченню сталого розвитку аудиторських послуг в умовах цифрової економіки.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку пов'язані з розробкою методик оцінки ефективності цифрових інструментів контролю якості, створенням систем показників аудиту (Audit Quality Indicators, AQIs) в умовах цифрової трансформації, а також інтеграцією автоматизованих рішень і аналітики даних у щоденну практику аудиторських компаній. Особливу увагу слід приділяти питанням кібербезпеки, етичних аспектів застосування AI та блокчейн-технологій, а також формуванню моделей підготовки кадрів із цифровими та аналітичними компетенціями.

Таким чином, сучасні підходи до контролю якості аудиту мають поєднувати технологічні інновації та професійне судження, створюючи баланс між автоматизацією процесів і відповідальністю людини. Такий підхід дозволяє забезпечити високу якість перевірок, зберегти ключову роль аудиту як гаранта достовірності фінансової інформації та сформувати стійку систему контролю якості аудиторських послуг у цифрову епоху.

Бібліографічний список:

1. Deloitte. *Audit Quality Transparency Report*. – Deloitte Global, 2022.
2. International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB). *International Standard on Auditing 220 (Revised): Quality Management for an Audit of Financial Statements*. IFAC, 2020.
3. International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB). *International Standard on Quality Management 1 (ISQM 1): Quality Management for Firms that Perform Audits or Reviews of Financial Statements, or Other Assurance or Related Services Engagements*. IFAC, 2020.
4. International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB). *International Standard on Quality Management 2 (ISQM 2): Engagement Quality Reviews*. IFAC, 2020.
5. KPMG. *The Future of Audit: Perspectives in a Digital World*. – KPMG International, 2021.
6. Nezhyva M., Miniailo V. Digitalization of Audit in the Conditions of the COVID-19. *Herald of Kyiv National University of Trade and Economics*, 2020. № 3, pp. 123–134.
7. Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України (ФПБАУ). *Матеріали та методичні рекомендації щодо впровадження систем управління якістю відповідно до ISQM*. Київ, 2022.
8. Кононенко Л., Гай О. Використання сучасних цифрових технологій в аудиті: проблеми та перспективи. *Економічний простір*. 2023.
9. Мороз Ю. Ю., Гайдучок Т. С. Цифрова трансформація аудиторського бізнесу: нові горизонти та перспективи. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. № 5 (05). С. 109–114.
10. Салямон-Міхєєва К. Д. Особливості аудиту в умовах воєнного стану. *Державне управління: удосконалення та розвиток*, 2025. № 4, С. 15–22.

References:

1. Deloitte. (2022). *Audit quality transparency report*. Deloitte Global.
2. International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB). (2020). *International Standard on Auditing 220 (Revised): Quality management for an audit of financial statements*. IFAC.
3. International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB). (2020). *International Standard on Quality Management 1 (ISQM 1): Quality management for firms that perform audits or reviews of financial statements, or other assurance or related services engagements*. IFAC.
4. International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB). (2020). *International Standard on Quality Management 2 (ISQM 2): Engagement quality reviews*. IFAC.
5. KPMG. (2021). *The future of audit: Perspectives in a digital world*. KPMG International.
6. Nezhyva M. & Miniailo V. (2020). Digitalization of audit in the conditions of the COVID-19. *Herald of Kyiv National University of Trade and Economics*, no. 3, pp. 123–134.
7. Federation of Professional Accountants and Auditors of Ukraine (FPBAU). (2022). *Materials and methodological recommendations for the implementation of quality management systems in accordance with ISQM*. Kyiv.
8. Kononenko L. & Hai O. (2023). Use of modern digital technologies in auditing: Problems and prospects. *Ekonomichnyi Prostir*.
9. Moroz Y. Y. & Haiduchok T. S. (2023). Digital transformation of the auditing business: New horizons and prospects. *Digital Economy and Economic Security*, no. 5 (05), pp. 109–114.
10. Saliamon-Mikheieva K. D. (2025). Features of auditing under martial law. *Public Administration: Improvement and Development*, no. 4, pp. 15–22.

Стаття надійшла: 23.10.2025

Стаття прийнята: 20.11.2025

Стаття опублікована: 21.12.2025